

บทที่ 2

วารสารปริทรรศน์

2.1 สารเคลือบผิว

สารเคลือบผิว (surface coating) คือ วัสดุที่เมื่อเคลือบบาง ๆ ลงบนพื้นผิวใด ๆ แล้ว จะเกิดเป็นฟิล์ม ซึ่งมีการยึดเกาะกันระหว่างสารเคลือบผิวด้วยกันเองและระหว่างสารเคลือบผิวกับ พื้นผิวที่ต้องการเคลือบ

2.1.1 วัตถุประสงค์ของการเคลือบผิว

วัตถุประสงค์ของการเคลือบผิวมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. เพื่อป้องกันพื้นผิวจากมลภาวะต่าง ๆ สารเคลือบผิวจะช่วยให้ผิวหน้าของวัสดุที่ถูกเคลือบมีความทนทานต่ออากาศ น้ำ และสารเคมีต่าง ๆ
2. เพื่อตกแต่งให้แลดูสวยงาม ความสวยงามของวัสดุหลังการเคลือบผิวหน้าด้วยสารเคลือบผิวอาจมาจากสี (color) ความเงา (gloss) ลวดลายจากการตกแต่ง (texture) หรือความสว่าง (lighting) หรือจากปัจจัยทั้งหมดรวมกัน
3. เพื่อจุดประสงค์พิเศษ เช่น การทาสีห้องเรือเพื่อกันสนหรือกันเปรียง การเคลือบใยแก้วนำแสงกันการขูดขีด การทาสีช่องแบ่งจราจรและการทาสีเครื่องบิน เป็นต้น [9]

สารเคลือบผิวแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทเทอร์โมพลาสติก และประเภทเทอร์โมเซต โดยสารเคลือบผิวประเภทเทอร์โมพลาสติกประกอบด้วยพอลิเมอร์อย่างน้อย 1 ชนิดที่มีน้ำหนักโมเลกุลสูงพอที่จะทำให้ได้สมบัติเชิงกลตามที่ต้องการและสามารถนำไปใช้งานได้ทันที ส่วนสารเคลือบผิวประเภทเทอร์โมเซตจะประกอบด้วยพอลิเมอร์ที่มีน้ำหนักโมเลกุลต่ำ และจะเกิดปฏิกิริยาพอลิเมอไรเซชันต่อไปได้อีกขณะใช้งาน เพื่อให้ได้สมบัติของผลิตภัณฑ์ตามที่ต้องการ

2.1.2 ส่วนประกอบของสารเคลือบผิว

1. สารยึด (Binders)

สารยึดเป็นส่วนประกอบหลักที่สำคัญที่สุดของสารเคลือบผิว ทำให้เกิดเป็นฟิล์มบาง ๆ เกาะติดแน่นกับพื้นผิวที่ถูกเคลือบ (substrate) และทำหน้าที่ยึดส่วนประกอบอื่น ๆ ของสารเคลือบผิวเข้าไว้ด้วยกัน สารยึดส่วนใหญ่จะเป็นพวกพอลิเมอร์เรซิน การพิจารณาเลือกสารเคลือบผิวต้องคำนึงถึงชนิดและคุณภาพของสารยึด เพราะฟิล์มของสารเคลือบผิวจะติดแน่นให้มีความสวยงามทนทาน ขึ้นอยู่กับสมบัติทางเคมีและทางฟิสิกส์ของสารยึด โดยสารยึดจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าสารเคลือบผิวชนิดนั้นควรนำไปใช้ในงานประเภทใด

2. ตัวทำละลาย (Solvents)

เนื่องจากสมบัติความเป็นของเหลวของตัวทำละลาย จึงทำให้สารเคลือบผิวมีความสามารถในการไหลตัว และจะระเหยไปหลังจากที่ส่วนประกอบอื่น ๆ ทำปฏิกิริยากันจนเกิดเป็นฟิล์ม ตัวทำละลายมีหน้าที่ปรับความหนืด และช่วยในการผสมส่วนประกอบต่าง ๆ ของสารเคลือบผิว ตัวทำละลายที่ใช้ในอุตสาหกรรมเคลือบผิวมีมากมายหลายชนิด ซึ่งการเลือกใช้ตัวทำละลายชนิดใด จะขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ ต่อไปนี้

- (1) ความสามารถในการละลายสารยึด
- (2) กรรมวิธีในการเคลือบ เช่น การทาด้วยแปรงหรือลูกกลิ้ง และการพ่นด้วย air spray
- (3) อัตราความเร็วในการแห้งของฟิล์มสารเคลือบผิว
- (4) ความปลอดภัย ตัวอย่างเช่น สารที่ระเหยออกมาจะต้องไม่เป็นพิษต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

3. ผงสี (Pigments)

ผงสีเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เกิดเฉดสีและความทึบแสง ช่วยในการปิดบังพื้นผิว นอกจากนี้ ในบางกรณียังทำหน้าที่พิเศษอื่น ๆ เช่น เพิ่มความทนทานการกัดกร่อนหรือการทนไฟ ดังนั้นสารเคลือบผิวที่ดีต้องมีผงสีที่เหมาะสมกับสารเคลือบผิวประเภทนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม สารเคลือบผิวบางประเภทก็ไม่จำเป็นต้องใส่ผงสี เช่น วาร์นิชและแล็กเกอร์ เป็นต้น

4. สารเติมแต่ง (Additives)

สารเติมแต่ง คือ สารผสมพิเศษที่ใส่ลงไปปริมาณเล็กน้อย เพื่อปรับปรุงคุณภาพของสารเคลือบผิวให้มีสมบัติพิเศษตามต้องการ ตัวอย่างของสารเติมแต่งที่ใช้ในอุตสาหกรรมสารเคลือบผิว ได้แก่

- (1) พลาสติไซเซอร์ (Plasticizer) ช่วยลดความเปราะและเพิ่มความยืดหยุ่นของฟิล์มสารเคลือบผิวเมื่อแห้ง เพื่อให้สามารถทนแรงกระแทกและแรงดัดโค้งได้ดีขึ้น
- (2) สารกันบูด (Bactericide) ส่วนใหญ่ใช้ในสีน้ำพลาสติก เพื่อป้องกันมิให้สีภายในภาชนะบรรจุเสื่อมคุณภาพเนื่องจากแบคทีเรีย
- (3) สารป้องกันเชื้อรา (Fungicide) ใช้ในสีน้ำพลาสติกและสีน้ำมันเป็นหลัก เพื่อป้องกันการขยายพันธุ์และการเจริญเติบโตของสาหร่ายและเชื้อรา
- (4) สารกันการเกิดฟอง (Defoamer) ใช้ป้องกันการเกิดฟองอากาศทั้งในระหว่างขั้นตอนการผลิต การบรรจุและการใช้งาน
- (5) สารข้น (Thickener) เพื่อปรับความข้นหนืดของสารเคลือบผิวทั้งในขณะที่อยู่ในภาชนะบรรจุและระหว่างการใช้งาน
- (6) สารเร่งแห้ง (Drier) ช่วยเร่งการแห้งของสารเคลือบผิว

2.1.3 การเกิดฟิล์ม

การเกิดฟิล์ม (film formation) เป็นการเปลี่ยนสภาพจากสารเคลือบผิวในภาชนะบรรจุไปเป็นฟิล์มที่ยึดติดแน่นกับผิว และทำให้พื้นผิวมีความทนทานเพิ่มขึ้น แบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. แอปพลิเคชัน (Application) เป็นการนำสารเคลือบผิวไปเคลือบผิวหน้าหรือทำให้ผิวหน้าของวัสดุเกิดเป็นฟิล์มบาง ๆ ขึ้น อาจทำการใช้แปรง ลูกกลิ้ง การพ่น หรือ การจุ่มก็ได้

2. ฟิกเซชัน (Fixation) เป็นการทำให้ฟิล์มติดแน่น ไม่หลุดออกจากผิวหน้า และไม่เกิดเป็นชั้นของฟิล์มที่ไม่ต้องการ ตัวอย่างเช่น กรณีที่เป็นสารเคลือบผิวที่มีตัวทำละลายอินทรีย์เป็นส่วนประกอบ การเกิดเป็นฟิล์มในขั้นตอนฟิกเซชัน จะเกิดโดยการระเหยของตัวทำละลาย หรือถ้าสารเคลือบผิวเป็นระบบลาเทกซ์ (latex system) ขั้นตอนฟิกเซชันจะเกิดโดยอาศัยการระเหยของน้ำ เป็นต้น

3. การบ่ม (Curing) เป็นการทำให้ฟิล์มที่ผ่านขั้นตอนฟิกเซชันแล้วมีความทนทานดีขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยการใช้แสง ความร้อน หรืออากาศ เช่น สีน้ำมันทาบ้านจะเกิดการบ่มโดยอาศัยการทำปฏิกิริยากับออกซิเจนในอากาศ เปลี่ยนสภาพจากของเหลวไปเป็นฟิล์มแห้งแข็งที่มีความ

ทนทานเพิ่มขึ้น หรือการนำเคลือบ (enamel) ที่เป็นการนำพลาสติกชนิดเทอร์โมเซตไปอบ ก็เป็น การบ่มอีกวิธีหนึ่ง

2.1.4 การแห้งของสารเคลือบผิว

โดยทั่วไป สารเคลือบผิวจะแห้งโดยกรรมวิธีต่าง ๆ กันได้ 2 แบบ คือ

1. แห้งโดยกรรมวิธีทางฟิสิกส์ (Physical drying) การแห้งตัวโดยกรรมวิธีนี้ เกิดจากการ ระเหยของตัวทำละลาย กลายเป็นฟิล์มยึดติดกับผิวหน้าด้วยพันธะทุติยภูมิ (secondary bond) อย่างอ่อน ๆ ดังนั้น ฟิล์มที่เกิดขึ้นจึงยังคงละลายได้ในตัวทำละลายของสารเคลือบผิวนั้น ตัวอย่าง ของสารเคลือบผิวที่แห้งโดยกรรมวิธีทางฟิสิกส์ ได้แก่ แล็กเกอร์ เป็นต้น

1. แห้งโดยกรรมวิธีทางเคมี (Chemical drying) ฟิล์มที่ได้จากการแห้งตัวโดยวิธีนี้ ยึดติดกับผิวหน้าด้วยพันธะปฐมภูมิ (primary bond) จากการเกิดปฏิกิริยาเคมี ดังนั้น ฟิล์มที่ได้จะ มีความแข็งแรงและทนทานต่อตัวทำละลาย

การแห้งตัวโดยกรรมวิธีทางเคมีนี้อาจเกิดโดย

2.1 แห้งโดยการเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชัน สารเคลือบผิวประเภทนี้จะดูออกซิเจนใน อากาศ เกิดปฏิกิริยาออกซิเดชัน ทำให้ขนาดอนุของสารเคลือบผิวใหญ่ขึ้นจนรวมตัวเป็นฟิล์มแห้ง แข็งตามต้องการ เช่น สีน้ำมันทาบ้านที่ผลิตจากอัลคิเดเรซิน เป็นต้น การแห้งตัวโดยวิธีนี้ อาจ เร่งให้แห้งเร็วขึ้นได้ด้วยการใส่สารเร่งแห้ง

2.2 แห้งโดยการเกิดปฏิกิริยาเคมี สารเคลือบผิวประเภทนี้ส่วนใหญ่บรรจุในภาชนะ แยกกันก่อนใช้จึงต้องนำมาผสมกันตามอัตราส่วนที่ผู้ผลิตแนะนำ ซึ่งเมื่อผสมกันแล้วจะ เกิดปฏิกิริยาเคมีได้เป็นฟิล์มที่แห้งแข็ง เรียกสารเคลือบผิวชนิดนี้ว่า สารเคลือบผิวชนิดบ่มเย็น (cold curing coating) ตัวอย่างเช่น ยูเรียเรซิน (urea resin) พอลิยูรีเทนเรซิน (polyurethane resin) เป็นต้น แต่ถ้การเกิดปฏิกิริยาต้องใช้อุณหภูมิสูง เรียกสารเคลือบผิวชนิดนี้ว่า สารเคลือบ ผิวชนิดอบ (stoving or baking coating)

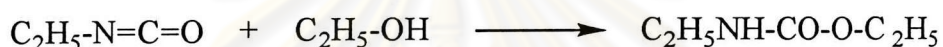

2.2 สารเคลือบผิวพอลิยูรีเทน (Polyurethane Coating)

พอลิยูรีเทน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พอลิคาร์บาเมต” เป็นอนุพันธ์เอสเทอร์แอมิดของกรดคาร์บามิก ($R_2NHCOOH$) พอลิเมอร์ชนิดนี้มีการนำไปใช้งานอย่างกว้างขวาง เช่น ใช้เป็นสารเคลือบผิว อีลาสโตเมอร์ เส้นใย หรือโฟมทั้งชนิดแข็งและยืดหยุ่น เป็นต้น [10]

พอลิยูรีเทนสามารถสังเคราะห์ได้จากปฏิกิริยาระหว่าง ได- หรือพอลิไอโซไซยาเนต และ ได- หรือพอลิไฮดรอกซิลแอลกอฮอล์ หรือสารประกอบอื่น ๆ ที่มีไฮโดรเจนอะตอมที่ว่องไวต่อปฏิกิริยาอยู่ในโครงสร้างโมเลกุล โดยอาศัยปฏิกิริยาพอลิเมอไรเซชันแบบขั้น (step polymerization)

ในปี ค.ศ. 1848 Wurtz พบว่าเอทิลไอโซไซยาเนตสามารถทำปฏิกิริยากับเอทิลแอลกอฮอล์ ได้เอทิลคาร์บาเมต ซึ่งเรียกอีกอย่างว่า “ยูรีเทน” ดังสมการ

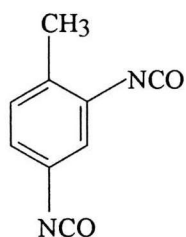
ในงานเคลือบผิว สารตั้งต้นที่ใช้ในการสังเคราะห์พอลิยูรีเทนชนิดหนึ่ง ๆ จะต้องมีความฟังก์ชันแนลลิตี (functionality) อย่างน้อยเท่ากับ 3 ซึ่งอาจได้มาจากไตรออลและไดไอโซไซยาเนต หรือ ไดออลและไตรไอโซคาร์บาเมต แต่โดยทั่วไปมักให้ปริมาณของหมู่ไฮดรอกซิลสูงกว่า [2]

2.2.1 สารตั้งต้นที่ใช้ในการสังเคราะห์พอลิยูรีเทน

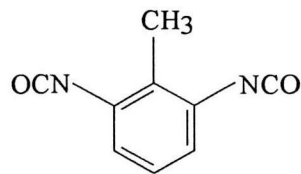
2.2.1.1 ไอโซไซยาเนต (Isocyanates)

ในอุตสาหกรรมเคลือบผิว ไอโซไซยาเนตที่นิยมใช้มี 2 ชนิด ในขณะที่สารประกอบไฮดรอกซิลที่ใช้มีมากมายหลายชนิด ส่วนไอโซไซยาเนต 2 ชนิดดังกล่าว ได้แก่ โทลิลีนไดไอโซไซยาเนต (tolylene diisocyanate; TDI) และ เมทิลีนบิสฟีนอล-4,4'-ไดไอโซไซยาเนต (methylene bisphenyl-4,4'- diisocyanate; MDI) โดย TDI ผลิตได้ง่ายและราคาถูกกว่า

TDI ที่ผลิตในทางการค้ามี 2 ประเภท คือ TDI 80/20 และ TDI 60/40 ซึ่งตัวเลขที่ตามหลังแสดงอัตราส่วนร้อยละของผลผสมของ 2,4- และ 2,6- isomers ตามลำดับ ดังสูตรโครงสร้าง

Toluene 2,4- diisocyanate
(2,4 – TDI)

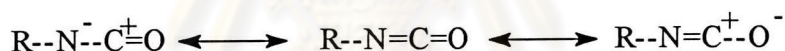

Toluene 2,6- diisocyanate
(2,6 – TDI)

โดยทั่วไปในอุตสาหกรรมเคลือบผิวนิยมใช้ TDI 80/20 มากกว่า TDI 60/40 เนื่องจากหมู่ไอโซไซยาเนตในตำแหน่งที่ 4 มีความว่องไวมากกว่าในตำแหน่งที่ 6 [10]

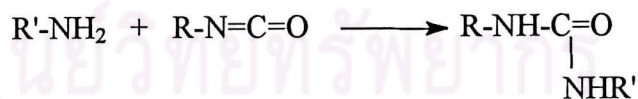
ปฏิกิริยาของไอโซไซยาเนต

หมู่ไอโซไซยาเนตมีโครงสร้างแบบเรโซแนนซ์ (resonance) และมีขั้ว ดังนี้

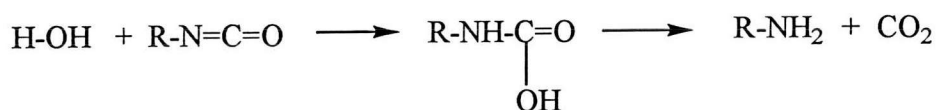

ดังนั้น ไอโซไซยาเนตจึงเข้าทำปฏิกิริยาได้รวดเร็วกับสารประกอบที่มีไฮโดรเจนที่ว่องไวต่อปฏิกิริยา ได้แก่

1. แอมีน เมื่อทำปฏิกิริยากับหมู่ไอโซไซยาเนตจะได้ยูเรีย ดังสมการ

2. น้ำ ผลิตภัณฑ์เริ่มต้นจะได้กรดคาร์บอนิกที่ไม่เสถียร และจะแตกตัวได้แอมีนปฐมภูมิ(primary amine) และคาร์บอนไดออกไซด์ ดังสมการ

แอมีนที่เกิดขึ้นสามารถทำปฏิกิริยาต่อไปกับหมู่ไอโซไซยาเนตได้ผลิตภัณฑ์ คือ

ยูเรีย

2.2.1.3 สมบัติของสารเคลือบผิวพอลิยูรีเทน

สารเคลือบผิวที่ได้จากพอลิยูรีเทนมีสมบัติดังนี้ คือ

- (1) พันธะยูรีเทนเกิดไฮโดรลิซิสได้ยาก จึงทนต่อต่าง น้ำ และกรดได้ดี
- (2) พิล์มของพอลิยูรีเทนจะทนต่อตัวทำละลายอินทรีย์ โดยเฉพาะตัวทำละลายอะโรมาติก และคลอรีเนเตดไฮโดรคาร์บอน และยังทนต่อน้ำมัน
- (3) พิล์มที่ผ่านการบ่มเต็มที่แล้ว มีแรงยึดผิวหน้าดี มีความทนทานต่อการขัดถูสูง มีความเหนียว ทนทานต่อลมฟ้าอากาศ
- (4) สารเคลือบผิวพอลิยูรีเทน ซึ่งมีอะโรมาติกไอโซไซยาเนตเป็นองค์ประกอบ มักจะเหลืองได้ง่ายเมื่อถูกแสงอัลตราไวโอเล็ต และเหลืองง่ายขึ้นถ้าโมเลกุลมีกรดไขมันที่ไม่อิ่มตัว ซึ่งสามารถเกิดเป็นเปอร์ออกไซด์กับออกซิเจนได้ เชื่อกันว่าเปอร์ออกไซด์ที่เกิดขึ้นจะไปออกซิไดส์หมู่อะโรมาติกให้เกิดเป็นสารสีเหลือง [2]

2.2.2 ประเภทของสารเคลือบผิวพอลิยูรีเทน

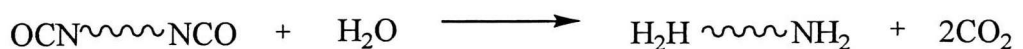
สารเคลือบผิวจากพอลิยูรีเทนสามารถจำแนกได้เป็น 5 ชนิด คือ

1. น้ำมันยูรีเทน หรือ ยูรัลคิต (Urethane oil or Uralkyd; ASTM type 1)

เตรียมได้จากปฏิกิริยาระหว่างไดไอโซไซยาเนตกับกลีเซอไรด์ที่ได้จากกระบวนการแอลกอฮอล์ลิซิส

2. พอลิยูรีเทน ชนิด 1 ส่วน แบบบ่มด้วยความชื้น (One-pack moisture cured urethane; ASTM type 2)

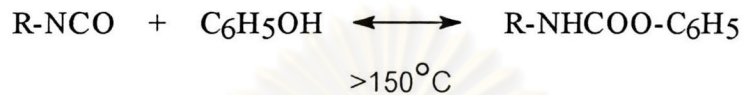
ประกอบด้วยพรีพอลิเมอร์ซึ่งมีหมู่ไอโซไซยาเนตอิสระที่สามารถทำปฏิกิริยากับความชื้นในอากาศ พรีพอลิเมอร์ที่ใช้ทั่วไป คือ พอลิอีเทอร์ที่ปลายโซ่เป็นหมู่ไอโซไซยาเนต กลไกการเกิดปฏิกิริยาของพอลิยูรีเทนชนิดนี้ คือ น้ำเข้าทำปฏิกิริยากับหมู่ไอโซไซยาเนต เกิดเป็นหมู่อะมิโน ซึ่งทำปฏิกิริยาต่อกับหมู่ไอโซไซยาเนตที่มีอยู่ในพรีพอลิเมอร์ เกิดเป็นโมเลกุลที่ใหญ่กว่าเดิม ส่วนแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดขึ้น จะระเหยออกไปพร้อมตัวทำละลาย ดังสมการ

พอลิยูรีเทนชนิดนี้ ต้องการความชื้นสัมพัทธ์อย่างน้อยที่สุด 30% ที่อุณหภูมิ 20°C จึงจะเกิดการบ่มได้รวดเร็วเพียงพอ

3. พอลิยูรีเทน ชนิด 1 ส่วน แบบอบ (One-pack urethane stoving systems; ASTM type 3)

สังเคราะห์ได้โดยการปิด (block) หมู่อไอโซไซยานาตด้วยฟีนอล ซึ่งจะเกิด adduct คือ ฟีนิลยูรีเทน (phenyl urethane) ที่ไม่เสถียร และจะสลายตัวที่อุณหภูมิสูงกว่า 150°C เกิดเป็นหมู่อไอโซไซยานาตขึ้นมาใหม่ ดังนี้

หมู่อไอโซไซยานาตที่เกิดขึ้นจะเข้าทำปฏิกิริยากับพอลิเอสเทอร์ที่ใส่รวมอยู่ด้วย และในขณะเดียวกันฟีนอลที่เกิดขึ้นจะระเหยไป ถ้าอบที่อุณหภูมิสูงกว่า 150°C

4. พอลิยูรีเทน ชนิด 2 ส่วน แบบบ่มด้วยความชื้นและใช้ตัวเร่งปฏิกิริยา (Two-pack moisture cured urethane plus catalyst; ASTM type 4)

สังเคราะห์ได้จากปฏิกิริยาระหว่างพรีพอลิเมอร์ที่มีหมู่อไอโซไซยานาตอิสระกับความชื้น โดยมีตัวเร่งปฏิกิริยาร่วมด้วย ซึ่งตัวเร่งปฏิกิริยาที่ใช้กัน คือ เมทิลไดเอทานอลามีน

5. พอลิยูรีเทน ชนิด 2 ส่วน (Two-pack polyisocyanate plus polyol; ASTM type 5)

ได้จากปฏิกิริยาระหว่างพรีพอลิเมอร์ที่มีหมู่อไอโซไซยานาตอยู่ที่ปลายโซ่กับพอลิเอสเทอร์ที่มีหมู่อไฮดรอกซิลอยู่ที่ปลายโซ่ พอลิยูรีเทนชนิดนี้มีจุดอ่อน คือ ทำแล้วต้องใช้งานให้หมด มิฉะนั้นถ้าเหลือจะแข็งตัว

2.3 น้ำมันยูรีเทน

น้ำมันยูรีเทนหรือยูรีลคิด จัดเป็นพอลิยูรีเทนที่ดัดแปรด้วยน้ำมัน สังเคราะห์ได้จากปฏิกิริยาระหว่างไดไอโซไซยานาตกับกลีเซอไรด์ที่ได้จากกระบวนการแอลกอฮอล์ซิสของน้ำมัน

น้ำมันยูรีเทนสามารถพิจารณาเป็นอัลคิดเรซินได้ เมื่อแทนที่ไดไอโซไซยานาตด้วยฟทาสิกแอนไฮไดรด์ ซึ่งอัลคิดเรซินมักสังเคราะห์ได้จากปฏิกิริยาระหว่างแอนไฮไดรด์กับกลีเซอไรด์ที่ได้จากกระบวนการแอลกอฮอล์ซิสของน้ำมัน

ลักษณะของฟิล์มน้ำมันยูรีเทน ขึ้นกับธรรมชาติของน้ำมัน พอลิออล และไดไอโซไซยาเนตที่ใช้ในการผลิต โดยทั่วไปการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทนจะใช้อัตราส่วนระหว่างหมู่ไอโซไซยาเนตต่อหมู่ไฮดรอกซิลน้อยกว่า 1 เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเสถียรและป้องกันไม่ให้มีไอโซไซยาเนตเหลืออยู่ [12]

2.3.1 สารตั้งต้นในการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทน

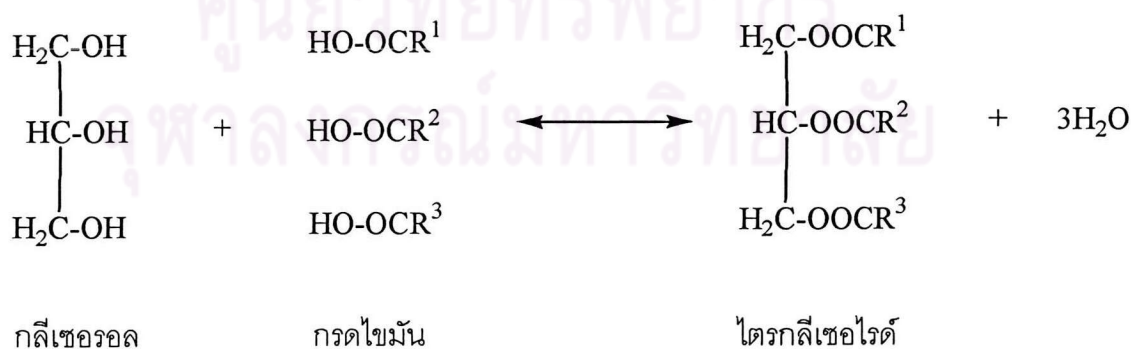
2.3.1.1 น้ำมัน

น้ำมันถูกใช้เป็นสารยึดในอุตสาหกรรมเคลือบผิวมานานแล้ว แต่ปัจจุบันการนำน้ำมันเพียงอย่างเดียวมาใช้เป็นสารยึดมีอยู่น้อยมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีการใช้น้ำมันเป็นส่วนผสมของวารนิชหรือสารเคลือบผิวบางชนิดเพื่อจุดประสงค์อย่างอื่น เช่น เพื่อเพิ่มความอ่อนตัวของฟิล์มทำให้ไม่เปราะ หรือเพื่อช่วยปรับปรุงสมบัติการละลาย เป็นต้น

น้ำมันที่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมเคลือบผิว ได้มาจาก 2 แหล่งใหญ่ ๆ คือ น้ำมันจากพืช (vegetable oils) ซึ่งได้มาจากการบีบหรืออัดเมล็ดพืชหรือเปลือกของผล และน้ำมันจากทะเล (marine oils) ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ น้ำมันปลา (fish oils)

องค์ประกอบของน้ำมัน

น้ำมันเป็นสารประกอบไตรกลีเซอไรด์ (triglyceride) กล่าวคือ เป็นไตรเอสเทอร์ (triester) ของกลีเซอรอล (glycerol) กับกรดไขมัน (fatty acid) ดังนี้

ปฏิกิริยานี้เป็นปฏิกิริยาที่ผันกลับได้ ดังนั้น ถ้าไฮโดรไลซ์ (hydrolyze) น้ำมัน จะได้กลีเซอริน (glycerine) และน้ำมันไขมัน (fatty oils) [2]

กรดไขมัน

สมบัติของน้ำมันขึ้นอยู่กับชนิดของกรดไขมันที่มีอยู่ในโครงสร้าง เนื่องจากโมเลกุลของน้ำมันมีปริมาณของกรดไขมันมากถึง 95% กรดไขมันเป็นสารที่ประกอบด้วยหมู่คาร์บอกซิลิกต่ออยู่กับสายโซ่ไฮโดรคาร์บอน ซึ่งประกอบด้วยคาร์บอนตั้งแต่ 9–22 อะตอม แต่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยคาร์บอน 18 อะตอม

กรดไขมันแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. กรดไขมันอิ่มตัว เป็นกรดไขมันที่ไม่มีพันธะคู่ในโมเลกุล คาร์บอนอะตอมทุกอะตอมบนสายโซ่โมเลกุลจะต่ออยู่กับไฮโดรเจนอย่างน้อย 2 ตัว น้ำมันที่มีกรดไขมันอิ่มตัวปริมาณสูง มีสมบัติไม่แข็งตัว เนื่องจากไม่สามารถเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันกับออกซิเจนในอากาศที่ตำแหน่งของพันธะคู่ได้
2. กรดไขมันไม่อิ่มตัว เป็นกรดไขมันที่มีพันธะคู่ในโมเลกุลตั้งแต่ 1 โมเลกุลขึ้นไป น้ำมันที่ประกอบด้วยกรดไขมันไม่อิ่มตัวในปริมาณสูง สามารถแข็งตัวเองได้ เนื่องจากสามารถเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันกับออกซิเจนในอากาศที่ตำแหน่งของพันธะคู่ได้ และตำแหน่งของพันธะคู่ของกรดไขมันแต่ละชนิดก็จะแตกต่างกันออกไป ถ้ามีพันธะเดี่ยวคั่นอยู่ระหว่างพันธะคู่ เรียกพันธะคู่แบบนี้ว่า พันธะคู่สลับเดี่ยว (conjugated double bond) แต่ถ้าตำแหน่งของพันธะคู่และพันธะเดี่ยวไม่สลับกัน เรียกพันธะคู่แบบนี้ว่า พันธะคู่แบบห่าง (isolated double bond)

พันธะคู่ที่มีอยู่ในกรดไขมันมีผลต่อสมบัติการแข็งตัวของน้ำมันมาก ทั้งนี้เพราะปฏิกิริยาการแข็งตัวของน้ำมันเป็นปฏิกิริยาระหว่างออกซิเจนกับพันธะคู่ของโมเลกุลของกรดไขมัน ยิ่งมีพันธะคู่มากเท่าไร การแข็งตัวก็จะยิ่งเร็วขึ้น นอกจากนี้ ตำแหน่งของพันธะคู่ก็มีผลต่อสมบัติการแข็งตัวของน้ำมันเช่นกัน กล่าวคือ ถ้าเป็นพันธะคู่สลับเดี่ยว จะเกิดปฏิกิริยาการแข็งตัวได้เร็วกว่าพันธะคู่แบบห่าง ตัวอย่างของกรดไขมันชนิดต่าง ๆ แสดงดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 โครงสร้างของกรดไขมันชนิดต่าง ๆ

กรดไขมัน	โครงสร้าง
กรดไขมันอิ่มตัว	
กรดคาโปรอิก (Caproic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_4\text{COOH}$
กรดคาปริลิก (Caprylic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_6\text{COOH}$
กรดคาปริก (Capric)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_8\text{COOH}$
กรดลอริก (Lauric)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{10}\text{COOH}$
กรดไมริสติก (Myristic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{12}\text{COOH}$
กรดปาล์มมิติก (Palmitic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{14}\text{COOH}$
กรดสเตียริก (Stearic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{16}\text{COOH}$
กรดอะราชิดิก (Arachidic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{18}\text{COOH}$
กรดไขมันไม่อิ่มตัว	
กรดโอเลอิก (Oleic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_7\text{CH}=\text{CH}(\text{CH}_2)_7\text{COOH}$
กรดลิโนเลอิก (Linoleic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_4\text{CH}=\text{CHCH}_2\text{CH}=\text{CH}(\text{CH}_2)_7\text{COOH}$
กรดลิโนเลนิก (Linolenic)	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}=\text{CHCH}_2\text{CH}=\text{CHCH}_2\text{CH}=\text{CH}(\text{CH}_2)_7\text{COOH}$
กรดอีลีโอสเตียริก (Eleostearic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_3\text{CH}=\text{CHCH}=\text{CHCH}=\text{CH}(\text{CH}_2)_7\text{COOH}$
กรดลิคานิก (Licanic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_3\text{CH}=\text{CHCH}=\text{CHCH}=\text{CH}(\text{CH}_2)_4\text{CO}(\text{CH}_2)_2\text{COOH}$
กรดริซินโอเลอิก (Ricinoleic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_5\text{CHOHCH}_2\text{CH}=\text{CH}(\text{CH}_2)_7\text{COOH}$
กรดปาล์มมิโตเลอิก (Palmitoleic)	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_5\text{CH}=\text{CH}(\text{CH}_2)_7\text{COOH}$
กรดพารินาริก (Parinaric)	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}=\text{CHCH}=\text{CHCH}=\text{CHCH}=\text{CH}(\text{CH}_2)_7\text{COOH}$

ชนิดของน้ำมัน

อาจแบ่งน้ำมันตามสมบัติการแห้งตัว ซึ่งขึ้นกับปริมาณความไม่อิ่มตัวของกรดไขมันที่มีอยู่ในน้ำมันนั้น ๆ และอาจแบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ

1. น้ำมันแห้งเร็ว (drying oil) แห้งตัวได้เร็วที่สุด กล่าวคือ สามารถทำปฏิกิริยากับออกซิเจนในอากาศเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชัน เปลี่ยนสภาพจากของเหลวเป็นฟิล์มที่แห้งแข็ง ไม่ละลายในตัวทำละลายที่ละลายน้ำมันได้ และไม่ยอมให้ความชื้นซึมผ่านได้ รวมไปถึงมีความทนทานต่อสารเคมีด้วย น้ำมันชนิดนี้ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยกรดไขมันที่มีพันธะคู่ 3 พันธะ เช่น น้ำมันทัง (tung oil) และน้ำมันลินสีด (linseed oil) เป็นต้น

2. น้ำมันแห้งช้า (semi-drying oil) จะทำปฏิกิริยากับออกซิเจนในอากาศได้น้อยและเกิดเป็นฟิล์มที่แห้งช้ากว่าน้ำมันแห้งเร็ว กรดไขมันที่มีอยู่ในน้ำมันชนิดนี้จะมีพันธะคู่ 2 พันธะ เช่น น้ำมันถั่วเหลือง (soybean oil) น้ำมันทอลล์ (tall oil) น้ำมันละหุ่งที่ถูกขจัดน้ำออก (dehydrated castor oil) น้ำมันทานตะวัน (sunflower oil) น้ำมันคำฝอย (safflower oil)
3. น้ำมันไม่แห้ง (non-drying oil) ไม่สามารถแห้งตัวได้ น้ำมันชนิดนี้จะประกอบด้วยกรดไขมันอิ่มตัวเป็นส่วนใหญ่ มักใช้ประโยชน์เป็นพลาสติกไซเซออร์สำหรับเรซินที่ใช้เป็นสารยึดในแลกเกอร์ ตัวอย่างเช่น น้ำมันละหุ่ง (castor oil) เป็นต้น

ส่วนประกอบของกรดไขมันในน้ำมันหรือน้ำมันชนิดต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 2.2 กรดไขมันที่ใช้ในน้ำมันยูรีเทนจะเป็นตัวกำหนดสมบัติการแห้งตัวของน้ำมันยูรีเทน เนื่องจากกลไกการแห้งตัวของน้ำมันยูรีเทนเกิดขึ้นจากปฏิกิริยาออกซิเดทีฟพอลิเมอไรเซชันของพันธะคู่ที่อยู่ในสายโซ่โมเลกุลของกรดไขมันหรือน้ำมัน [11]

โดยทั่วไปปริมาณพันธะคู่หรือความไม่อิ่มตัวของน้ำมัน วัดได้จากค่าไอโอดีน (iodine value) น้ำมันที่มีค่าไอโอดีนยิ่งสูง แสดงว่ามีพันธะคู่มาก ดังนั้น จึงสามารถแห้งตัวในอากาศได้เร็วกว่าน้ำมันที่มีค่าไอโอดีนต่ำ [12]

สำหรับน้ำมันที่ใช้เป็นส่วนประกอบในการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทน นิยมใช้น้ำมันประเภทน้ำมันแห้งเร็ว เช่น น้ำมันลินสีด และน้ำมันแห้งช้า ตัวอย่างเช่น น้ำมันทานตะวัน น้ำมันคำฝอย น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันทอลล์ และน้ำมันละหุ่งที่ขจัดน้ำออก เป็นต้น [11]

ตารางที่ 2.2 ส่วนประกอบของกรดไขมันในน้ำมันชนิดต่าง ๆ

ไขมันหรือ น้ำมัน	ประเภทและปริมาณของกรดไขมัน (เปอร์เซ็นต์)						
	Myristic	Palmitic	Stearic	Palmitoleic	Oleic	Linoleic	Other components
น้ำมันมะพร้าว	17-20	4-10	1-5		2-10	0-2	A
น้ำมันปาล์ม	1-3	34-43	3-6		38-40	5-11	
น้ำมันละหุ่ง		0-1			0-9	3-7	B
น้ำมันมะกอก	0-1	5-15	1-4	0-1	69-84	4-12	
น้ำมันข้าวโพด	0-2	7-11	3-4	0-2	43-49	34-42	
น้ำมันถั่วเหลือง	0-1	6-10	2-4		21-29	50-59	C
น้ำมันทานตะวัน		10-13			21-39	51-68	
น้ำมันดอกคำฝอย		5-10			14-21	73-78	
น้ำมันลินสีด		4-7	2-5		9-38	3-43	D
น้ำมันทัง		2-6			4-16	1-10	E
น้ำมันโอติชิกา		11			6		F
น้ำมันปลา	6-8	10-16	1-2	6-15			G

หมายเหตุ

A = caprylic 5-10%, capric 5-11%, lauric acids 45-51%

B = ricinoleic acid 80-92%

C = linolenic acid 4-8%

D = linolenic acid 25-58%

E = eleostearic acid 74-91%

F = licanic acid 70-78%

G = unsaturated acid (C_{16} - C_{32} ที่มีพันธะคู่ 1 - 6 พันธะ) 70%

นอกจากนี้ น้ำมันยังมีผลต่อสมบัติอื่น ๆ ที่สำคัญของน้ำมันยูรีเทน ซึ่งปริมาณและชนิดของน้ำมันที่ใช้จะมีผลต่อสมบัติของน้ำมันยูรีเทน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ผลของปริมาณและชนิดของน้ำมันที่มีต่อสมบัติของน้ำมันยูรีเทน

Urethane oil	Oil	Drying Time	Color	Flexibility	Mineral Spirit Solubility
100	0	increase ↓	increase ↓	increase ↓	increase ↓
0	100				

(A)

Oil	Iodine value	Drying Time	Color	Gloss Retention
Tung	165	increase ↓	increase ↑	increase ↑
Dehydrated castor	140			
Safflower	145			
Soybean	140			

(B)

(A) : Effect of amount of oil on properties.

(B) : Effect of type of oil on properties.

สำหรับงานวิจัยนี้ เป็นการนำน้ำมันปาล์มที่ผ่านการตัดแปรด้วยน้ำมันทังหรือน้ำมันลินสีดมาทดลองใช้เป็นสารตั้งต้นในการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทน ซึ่งรายละเอียดของน้ำมันปาล์ม น้ำมันทังและน้ำมันลินสีด มีดังนี้

น้ำมันปาล์ม

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชในตระกูล Palmae มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Elaeis Guineensis Jacq.* มีอยู่ตามธรรมชาติในแอฟริกาซึ่งใช้บริโภคมาตั้งแต่สมัยโบราณ [13] ชอบอากาศเขตร้อนที่มีฝนตกชุก การเพาะปลูกปาล์มน้ำมันของโลกจึงจำกัดอยู่ในเขตที่ราบต่ำของภูมิภาคแถบศูนย์สูตรที่มีความชื้นสูง อยู่ในช่วงเส้นละติจูด 20 องศาเหนือ-ใต้ [14] เป็นที่ราบใกล้ฝั่งทะเล เนื้อดินสมบูรณ์และน้ำไม่ขัง เช่น ดินเหนียวปนทราย ดินจะต้องมีความสามารถในการดูดซึมน้ำ การถ่ายเทอากาศดี

ผลปาล์มน้ำมันประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนที่ให้น้ำมัน คือ ส่วนที่เป็นเนื้อของผล (pericarp) ซึ่งให้น้ำมันปาล์ม และส่วนที่เป็นเมล็ดซึ่งมีเนื้ออยู่ข้างในเมล็ด (palm kernel) ส่วนนี้ให้น้ำมันเมล็ดปาล์ม (palm kernel oil) โดยปริมาณน้ำมันในเนื้อขึ้นอยู่กับพันธุ์ สภาพดินฟ้าอากาศ

การบำรุงรักษา และกรรมวิธีในการสกัด แต่โดยเฉลี่ยตามมาตรฐานสากลแล้ว ปริมาณเนื้อผลของปาล์มจะมีน้ำมันอยู่ร้อยละ 20 ส่วนเมล็ดปาล์มมีน้ำมันอยู่ร้อยละ 45-50 โดยในขณะนี้ทั่วโลกมีการใช้เนื้อของผลปาล์มสกัดน้ำมันปาล์มอยู่ร้อยละ 60-80 และมีการใช้เมล็ดปาล์มน้ำมันผลิตน้ำมันปาล์มอยู่ร้อยละ 20-40 นั้น สมบัติทางเคมีและทางกายภาพของน้ำมันปาล์มแสดงในตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 สมบัติทางเคมีและทางกายภาพของน้ำมันปาล์ม

	Palm Kernel Oil	Palm Oil
ค่าไอโอดีน	14-20	43-59
ค่าของกรด (crude)	20	15
ค่าสะฟอนิฟาย	240-257	195-210
Unsaponifiable matter (%)	1	1
ความถ่วงจำเพาะ 25°C	0.900-0.913	0.893-0.905
ค่าดัชนีหักเห 25°C	1.449-1.452	1.449-1.445

การสกัดน้ำมันปาล์มออกจากผลปาล์ม ทำได้โดยการอัดแบบไฮดรอลิกหรือใช้การเหวี่ยง ภายหลังจากการอบผลปาล์มในถังที่มีชั้นไอน้ำร้อนอุณหภูมิ 95°C น้ำมันปาล์มดิบจะมีสีแดงเข้มอมส้มซึ่งเป็นสีของแคโรทีนอยด์ ซึ่งมีอยู่ในน้ำมันปาล์มดิบ ประมาณ 0.03-0.15% สีของน้ำมันปาล์มจะถูกทำให้จางลง ในขั้นตอนของการฟอกสี และกระบวนการอัดแก๊สไฮโดรเจน

น้ำมันปาล์มใช้ในการปรุงอาหารมากกว่า 5,000 ปีแล้ว [15] ในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร มาร์การีน เนยเหลว ครีม สบู่ นอกจากนี้ ยังเป็นส่วนผสมของน้ำมันหล่อลื่น น้ำมันเครื่อง ส่วนผสมของน้ำยาขัดรองเท้า ใช้ในการผลิตกรดไขมัน ใช้ในอุตสาหกรรมผลิตดินสอสี และเทียน ฯลฯ น้ำมันปาล์มยังมีส่วนช่วยในการทำเครื่องสำอาง เพราะสามารถแทรกซึมเข้าไปในผิวหนังได้ดีกว่าน้ำมันชนิดอื่น

สำหรับการใช้งานของน้ำมันปาล์มในอุตสาหกรรมเคลือบผิว มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

Ali M.A. และคณะ [3] ได้ผลิตพอลิเอสเทอร์อะคริเลตเรซินจากน้ำมันปาล์มเพื่อใช้ในการเคลือบไม้ โดยสังเคราะห์พอลิเอสเทอร์อะคริเลตพรีพอลิเมอร์ก่อน จากนั้น ทำให้เกิดการเชื่อมขวางด้วยรังสีอัลตราไวโอเล็ตเกิดเป็นพอลิเมอร์ ซึ่งจากการทดลองพบว่า อะคริเลตพอลิเมอร์ที่เตรียมจากน้ำมันปาล์มที่ผ่านการกลั่น การฟอกและการดับกลิ่นแล้ว (refined, bleached and deodorized palm oil) และอะคริเลตพอลิเมอร์ที่เตรียมจากน้ำมันปาล์มดิบ (crude palm oil) สามารถใช้เคลือบไม้ได้ โดยพอลิเมอร์ทั้งสองชนิดมีความติดแน่น ความทนทานต่อการขูดขีด ความทนทานต่อตัวทำละลายและสารเคมีเท่ากัน แต่พอลิเมอร์ที่เตรียมจากน้ำมันปาล์มที่ผ่านการกลั่น การฟอก และการดับกลิ่นแล้ว มีความแข็ง ความเงาและความทนทานต่อการขัดถูดีกว่า

น้ำมันทั้ง

น้ำมันทั้งได้จากผลของต้นไม้ 2 ชนิดด้วยกัน คือ *Aleurites fordii* และ *Aleurities montana* และมักเรียกว่าน้ำมันชนิด F และ M ตามลำดับ ในประเทศไทย พันธุ์ที่ปลูกเป็นพวก *Aleurities Montana* หรือน้ำมันทั้งชนิด M อยู่ในตระกูล *Euphorbiaceae* หรือภาษาจีนเรียกว่า มูอิว เรียกชื่อสามัญในทางการค้าสำหรับน้ำมันว่า China wood oil หรือ Canton oil ในไทยเรียกว่า ต้นมะเยา หรือ มะยาว เป็นพันธุ์ไม้ที่นำมาจากประเทศจีน แหล่งที่ปลูกคือ จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ อุดรดิตถ์ และเลย [16]

ต้นมะเยา หรือ มะยาว มีลักษณะคล้ายต้นปอสูงเต็มที่ประมาณ 10-15 เมตร ลำต้นตรง เปลือกบางสีน้ำตาล มักมีรอยดำสีขาวตามลำต้น เนื้อไม้สีขาวนวลค่อนข้างอ่อน เบา เหนียว เลื่อยผ่าได้ง่าย ลักษณะของใบค่อนข้างใหญ่เป็นแบบใบเดี่ยว มีก้านใบยาว ปลายใบแหลม โคนใบเป็นรูปหัวใจ มะเยาจะออกดอกในเดือนสิงหาคม-กันยายน ออกดอกเป็นช่อเล็ก ๆ สีขาว มีกลิ่นหอมเล็กน้อย ลักษณะของดอกคล้ายดอกมะลิลา มีผลแก่เก็บได้ระหว่างเดือนธันวาคม-มกราคม ลักษณะของผล มะเยาเมื่อสดมีสีเขียว ผิวหยาบขรุขระ เมื่อแห้งจะมีสีดำ ภายในผลมีเมล็ดอยู่ประมาณ 3-5 เมล็ดต่อผล โดยผลผลิตที่ได้ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงระยะเริ่มให้ผล ใช้เวลานานถึง 6 ปี หลังจากนั้นสามารถให้ผลได้ถึงอายุ 30 ปี

ผลของต้นมะเยามีขนาดเท่าส้มผลเล็ก ๆ ข้างในมีเปลือกแข็ง (nut) 5 เปลือก แต่ละผลมีน้ำมันอยู่ประมาณ 50-60% ซึ่งสามารถบีบออกมาได้ กากที่เหลืออยู่เป็นพิษจึงไม่สามารถนำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ได้ดังเช่นในกรณีของน้ำมันลินสีด ดังนั้น จึงนำกากที่เหลือไปใช้ทำเป็นปุ๋ยแทน

น้ำมันทั้งมีสีเหลืองอ่อน มีกลิ่นเฉพาะตัว มีความหนาแน่นสูงกว่าน้ำมันลินสีดและมีค่าดัชนีหักเหค่อนข้างสูง (n_D ประมาณ 1.52) น้ำมันทั้งส่วนใหญ่ประกอบด้วยกลีเซอไรด์ของกรดแอลฟา-อิลีไอส์เตอริก ซึ่งมีพันธะคู่สลับเดี่ยว 3 พันธะ

น้ำมันชนิด F มีกรดอิลีไอส์เตอริกประมาณ 79–82% กรดโอเลอิกประมาณ 12% และที่เหลือเป็นกรดอิมัว ส่วนน้ำมันชนิด M มีกรดอิลีไอส์เตอริกประมาณ 75–78% และกรดโอเลอิกประมาณ 15%

น้ำมันทั้งดิบ (raw tung oil) ที่จะเอามาใช้ในงานอุตสาหกรรมเคลือบผิวได้ดี ควรมีสมบัติทางเคมีและทางฟิสิกส์ตามที่ ISO (International Organization for Standardization) อ้างอิงที่ 277 กำหนดไว้ดังนี้

	น้ำมันทั้งชนิด F	น้ำมันทั้งชนิด M
ความหนาแน่น, 20°C	0.935–0.940	0.930–0.940
40°C	0.921–0.926	0.916–0.940
ดัชนีหักเห, 20°C	1.517–1.522	1.511–1.522
40°C	1.510–1.515	1.504–1.515
สารที่ระเหยได้, ร้อยละ	0.30	0.30
ค่าของกรด	5	5
ค่าสะพอนิฟิเคชัน	189–195	189–195
สารที่สะพอนิฟายไม่ได้, ร้อยละ	1	1
ระยะเวลาเกิดเป็นเจล, 276°C	15 นาที	26 นาที

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนำน้ำมันทั้งมาใช้ในอุตสาหกรรมเคลือบผิว มีดังนี้

Li F. และ Larock R.C. [17] สังเคราะห์พอลิเมอร์ชนิดเทอร์โมเซตจากน้ำมันทั้งและไดไวนิลเบนซีนโคมอนอเมอร์ (divinylbenzene comonomer) โดยปฏิกิริยาพอลิเมอไรเซชันแบบแคทไอออนิก ตัวริเริ่มที่ใช้คือ โบรอนไตรฟลูออไรด์ไดเอทิลอีเทอร์ (boron trifluoride diethyletherate) พบว่า พอลิเมอร์ที่เตรียมได้แข็งและมีสีน้ำตาลเข้ม มีค่ามอดุลัสเท่ากับ 2.0×10^9 Pa มีอุณหภูมิเปลี่ยนสถานะคล้ายแก้วเท่ากับ 100°C และสลายตัวที่ 430°C

Wang C. และ Jones F.N. [18] ศึกษาความคงตัวและสมบัติของฟิล์มอัลคิเดเรซินที่ผลิตจากส่วนผสมระหว่างน้ำมันทั้งและน้ำมันถั่วเหลืองด้วยกระบวนการ inversion emulsion polymerization โดยใช้ IGEPAL CO-630 [nonyl phenoxy, poly(ethyleneoxy) ethanol, branched] เป็นสารลดแรงตึงผิว ปริมาณน้ำมันทั้งที่ใช้คือ 0 12.5 และ 25 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อปริมาณน้ำมันทั้งเพิ่มขึ้น ขนาดอนุภาคใหญ่ขึ้นและความหนืดของสารยัดก็สูงขึ้น แต่ความเงาและความทนทานต่อการขึ้นเหลืองลดลง โดยปริมาณน้ำมันทั้งที่เหมาะสมที่สุดคือ 12.5% นอกจากนี้ ฟิล์มของสารเคลือบผิวที่เตรียมได้ทุกสูตรมีความติดแน่นและความทนแรงกระแทกดี

Trumbo D.L. และ Mote B.E. [19] สังเคราะห์โคพอลิเมอร์ระหว่างน้ำมันทั้งกับ 1,6-เฮกเซนไดออลไดอะคริเลต (1,6-hexanediol diacrylate) และ 1,4-บิวเทนไดออลไดอะคริเลต (1,4-butanediol diacrylate) โดยปฏิกิริยาดีลล์-แอลเดอร์ พบว่า โคพอลิเมอร์ที่สังเคราะห์ได้มีการกระจายของน้ำหนักโมเลกุลค่อนข้างกว้าง และละลายได้ดีในตัวทำละลาย ทั้ง ๆ ไป นอกจากนี้ฟิล์มที่แห้งจากการเกิดออกซิเดชันกับออกซิเจนในอากาศ มีความเงาและความทนทานต่อตัวทำละลายดี

น้ำมันลินสีด

น้ำมันลินสีดได้จากเมล็ดแฟลกซ์ (flax) (*Linum usitatissimum* L.) ที่สำคัญมีอยู่ 2 ชนิดด้วยกัน คือ ปลุกเอาใยลินิน (linen fiber) หรือปลุกเอาน้ำมันลินสีด

ต้นแฟลกซ์ เป็นพืชในเขตอบอุ่น ปลุกได้ทั้งในอินเดีย ออสเตรเลีย อูรุกวัย แคนาดา และรัสเซีย สำหรับประเทศไทยได้เริ่มนำเข้ามาปลุกตั้งแต่ พ.ศ. 2525 ในเขตจังหวัดเชียงใหม่และได้ขยายพื้นที่การปลุกออกไปอีกหลายแห่ง ในที่มีอากาศหนาวเย็น

ปริมาณของน้ำมันในเมล็ดแฟลกซ์ขึ้นกับอุณหภูมิอากาศและส่วนประกอบของดิน เมล็ดแฟลกซ์ที่ปลุกในที่ร้อนจะให้ น้ำมันที่มีค่าไอโอดีนและปริมาณของกรดลิโนลินิกต่ำกว่าเมล็ดแฟลกซ์ที่ปลุกในที่หนาว และดินที่ใช้ปลุก ถ้ามีปริมาณโปแตชและคลอรีนสูง จะให้น้ำมันที่มีค่าไอโอดีนสูงกว่าเมล็ดที่ปลุกด้วยดินที่มีปูนขาว (lime) และฟอสฟอรัสสูง

การสกัดน้ำมันลินสีดดิบ (raw linseed oil) ทำได้โดยนำเอาเมล็ดแฟลกซ์ไปตากให้แห้งแล้วเก็บไว้อีกระยะหนึ่ง ทั้งนี้เพราะการหีบจะได้ผลดีเมื่อเมล็ดได้สุกเต็มที่และมีน้ำอยู่ไม่เกิน 9% จากนั้น ล้างเอาฝุ่นและสิ่งสกปรกออกให้หมด ผ่านเข้าไปในเครื่องบดแบบลูกกลิ้ง (roller mill) เพื่อกระเทาะเปลือกออก นำเมล็ดที่ได้กระเทาะเปลือกแล้วนี้ ไปผ่านไอน้ำที่อุณหภูมิ 90°C ซึ่งจะทำให้

ผนังเซลล์แตกออก จากนั้น นำไปบีบในเครื่องบีบ (screw press) ซึ่งเรียกกันว่า เอกซ์เพลเลอร์ (expellers) ในขั้นนี้จะบีบน้ำมันออกมาได้ประมาณ 30% ส่วนกากที่เหลือ อาจเอาไปทำให้ร้อน แล้วบีบน้ำมันออกที่ความดันสูงก็ได้ แต่ส่วนมากมักเอาไปสกัดด้วยตัวทำละลายต่อเลย

สำหรับกากที่เหลือจะมีน้ำมันเหลืออยู่ประมาณ 1-6% แล้วแต่วิธีการสกัดที่ใช้ นอกจากนี้ ยังมีโปรตีนรวมทั้งสารอื่น ๆ เช่น สารประกอบไนโตรเจนหรือพวกโลหะ (trace metals) ปนอยู่ด้วย ซึ่งใช้เป็นอาหารสัตว์ได้

น้ำมันดิบที่ได้จากการสกัดนี้จะขุ่น ไม่ใส เพราะมีพวกเมล็ดปนอยู่ด้วย ดังนั้น ก่อนนำไปใช้งานต้องนำไปกรองเสียก่อน

น้ำมันลินสีดจะประกอบด้วยกรดไขมันชนิดต่าง ๆ กันดังนี้

กรดปาล์มมิติก	6.72%
กรดสเตียริก	2.73%
กรดโอเลอิก	21.63%
กรดลิโนเลอิก	13.29%
กรดลิโนเลนิก	56.61%

โดยทั่วไป น้ำมันลินสีดดิบถ้าทิ้งไว้ที่อุณหภูมิห้อง จะแข็งภายใน 4 วัน บางทีอาจถึง 10 วันก็ได้ถ้าปัจจัยหรือภาวะต่าง ๆ ไม่ดี หากจะให้แข็งเร็วขึ้น ต้องเติมสารเร่งแห้ง เช่น สารประกอบของตะกั่ว แมงกานีส หรือโคบอลต์ ลงไปด้วย [2]

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนำน้ำมันลินสีดมาใช้ในอุตสาหกรรมเคลือบผิว มีดังนี้

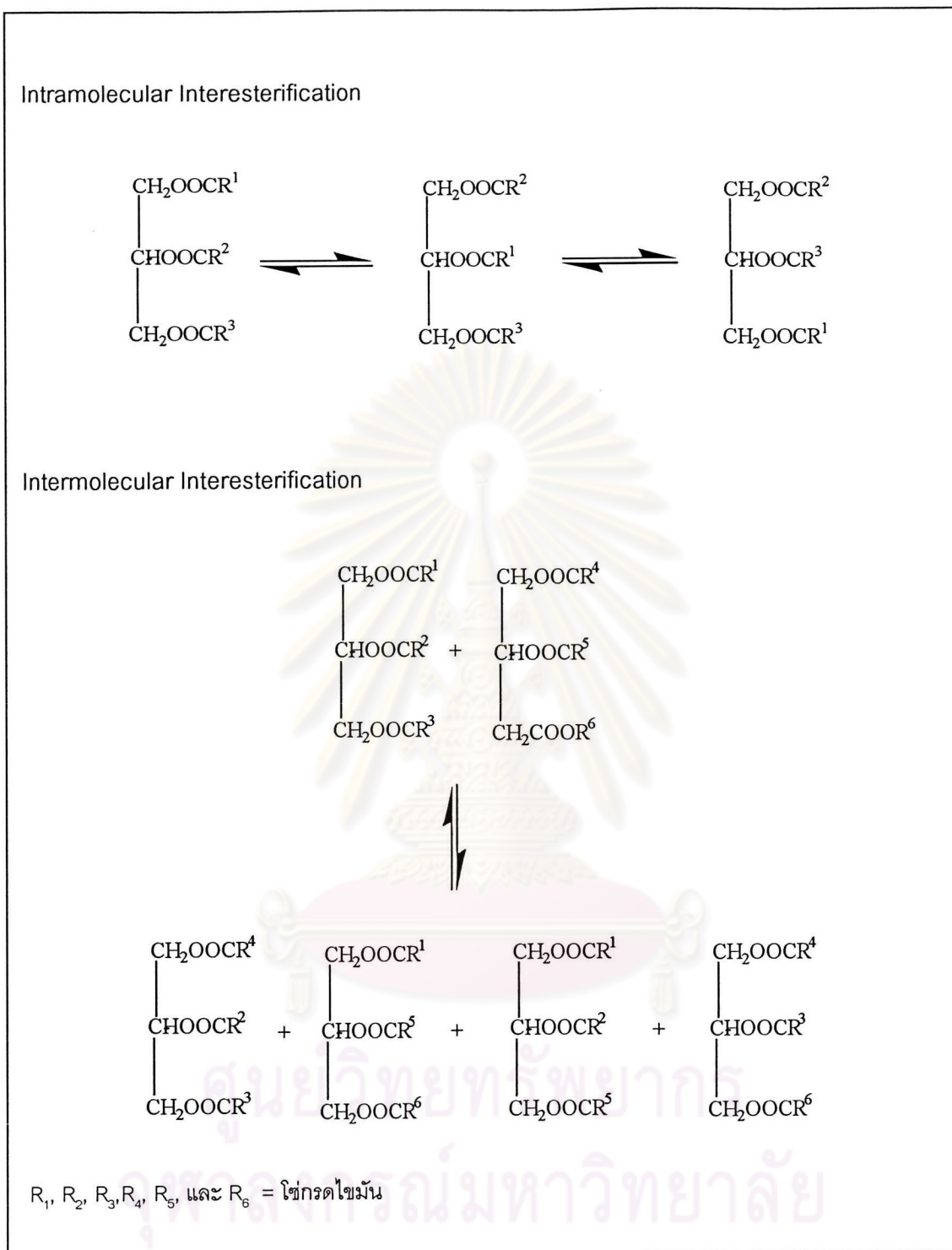
Jacky M. และคณะ [20] ศึกษาอิทธิพลของสารเร่งแห้งที่มีต่อการอบน้ำมันลินสีด โดยใช้สารเร่งแห้งโคบอลต์ 2-เอทิลเฮกซาโนเอต (cobalt 2-ethylhexanoate drier) พบว่า การเติมสารเร่งแห้งช่วยให้การเกิดปฏิกิริยาทั้งหมดซึ่งรวมถึงปฏิกิริยาออกซิเดชันและการเกิดเป็นฟิล์มแข็ง เกิดได้เร็วขึ้น และฟิล์มที่ได้มีปริมาณของกรดคาร์บอกซิลิก คีโตนและแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากปฏิกิริยาออกซิเดชันต่ำลง

Robert A.S. และคณะ [21] ได้สังเคราะห์สารเคลือบผิวที่ผสมระหว่างสารอินทรีย์และอนินทรีย์ชนิดใหม่ โดยใช้ น้ำมันลินสีดและน้ำมันดอกทานตะวันเป็นฐานในการเตรียมอัลคิต โดยใช้พรีเคอร์เซอร์ (precursor) ชนิดโซล-เจล (sol-gel) ในการศึกษา โดยพบว่า สมบัติทางความร้อนและสมบัติเชิงกลขึ้นกับประเภทของอัลคิตและพรีเคอร์เซอร์ชนิดโซล-เจล โดยอัลคิตที่มีปริมาณของกรดลิโนเลนิกสูงให้ฟิล์มที่มีความแข็งและเหนียว โดยที่ปริมาณพรีเคอร์เซอร์ชนิดโซล-เจลต่ำ สมบัติด้านความแข็งแรงดึงของสารเคลือบผิวมีค่าลดลง และที่ปริมาณพรีเคอร์เซอร์ชนิดโซล-เจลสูง สมบัติด้านความแข็งแรงดึงมีค่าเพิ่มขึ้น

ปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชัน

ปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชัน เป็นปฏิกิริยาแลกเปลี่ยนตำแหน่งของกรดไขมันในไตรกลีเซอไรด์ โดยพันธะเอสเทอร์ในไตรกลีเซอไรด์จะแตกออกและเกิดการแลกเปลี่ยนตำแหน่งของกรดไขมัน โดยอาจเกิดขึ้นภายในไตรกลีเซอไรด์โมเลกุลเดียวกัน (intramolecular interesterification) หรือเกิดขึ้นกับไตรกลีเซอไรด์ 2 โมเลกุลก็ได้ (intermolecular interesterification) ดังแสดงในรูปที่ 2.1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 2.1 ปฏิกริยา Intramolecular Interesterification และ Intermolecular Interesterification

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชันของน้ำมัน มีดังนี้

Rodriguez A. และคณะ [7] ได้ผสมน้ำมันทอลโลว์ (tallow oil) และน้ำมันทานตะวันที่อัตราส่วนต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบการผสมระหว่างวิธีการทางกายภาพและวิธีการทางเคมีด้วยปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชันที่อุณหภูมิ 60-120°C และใช้โซเดียมเมทอกไซด์เป็นตัวเร่งปฏิกิริยา จากการทดลองพบว่า ที่อัตราส่วนน้ำมันทอลโลว์และน้ำมันทั้งเท่ากับ 90:10 และ 70:30 ทำให้น้ำมันผสมมีจุดหลอมเหลวและค่าดัชนีหักเหลดลงเมื่อเทียบกับน้ำมันทอลโลว์ ในขณะที่การผสม (blend) ค่าต่าง ๆ ไม่เปลี่ยนแปลงจากน้ำมันทอลโลว์เท่าใดนัก แสดงว่า ปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชันช่วยปรับปรุงสมบัติของน้ำมันทอลโลว์ ในขณะที่การผสมไม่สามารถทำได้

Lai O.M. และคณะ [5] ได้นำน้ำมันปาล์มและน้ำมันทานตะวันมาทำปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชัน และศึกษาหาตัวเร่งปฏิกิริยาที่เหมาะสมที่สุด ระหว่างเอนไซม์ไลเปซชนิดต่าง ๆ ได้แก่ *Aspergillus niger*, *Mucor javanicus*, *Rhizomucor miehei*, *Rhizopus javanicus*, *Rizapus niveus*, *Pseudomonas sp.* และ *Candida rugosa* โดยใช้อัตราส่วนระหว่างน้ำมันปาล์มและน้ำมันทานตะวันเท่ากับ 60:40 และไม่ใช้ตัวทำละลาย จากการทดลอง พบว่า ดีกรีและอัตราการเกิดปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชัน มีค่าสูงสุดเท่ากับ 77.3% และ 50.0 h⁻¹ ตามลำดับ เมื่อใช้ *Pseudomonas sp.* เป็นตัวเร่งปฏิกิริยา

Liu L. และคณะ [6] ได้ตรวจสอบสเปกตรัมที่เปลี่ยนไปหลังจากเติมโซเดียมเมทอกไซด์เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาในปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชันระหว่างน้ำมันชนิดต่าง ๆ ได้แก่ น้ำมันคาโนลาที่มีกรดโอเลอิกสูง (high-oleic canola oil) น้ำมันปาล์ม น้ำมันถั่วเหลือง และน้ำมันถั่วเหลืองที่ผ่านปฏิกิริยาการเติมไฮโดรเจน โดยนำน้ำมันผสมไปทำให้แห้งที่อุณหภูมิ 110°C และความดัน 10 มิลลิเมตรปรอท เป็นเวลา 60 นาที จากนั้น เติมโซเดียมเมทอกไซด์ที่บดเป็นผงละเอียดปริมาณ 0.5% โดยน้ำหนักลงไป จากการทดลอง พบว่า หลังเติมตัวเร่งปฏิกิริยาน้ำมันเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแดง แสดงว่าน้ำมันเกิดปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชัน และเมื่อนำน้ำมันผสมไปวัดค่าการดูดกลืน (absorbance) พบว่า ค่าการดูดกลืนของน้ำมันเพิ่มขึ้นหลังเติมตัวเร่งปฏิกิริยา

Kabasakal O.S. และคณะ [4] ทำการวิจัยโดยใช้ไขมันละหุ่ง ซึ่งเป็นไขมันชนิดไม่แห้งและประกอบด้วยกรดริซิโนเลอิก (ricinoleic acid) ซึ่งเป็นกรดไขมันที่มีหมู่ไฮดรอกซิลอยู่ในปริมาณสูงมาผลิตน้ำมันสไตรีนเตด น้ำมันยูรีเทน และอัลคิเดเรซิน โดยนำไขมันละหุ่งมาทำปฏิกิริยา อินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชันกับน้ำมันลินสีดที่อัตราส่วนต่าง ๆ กัน เพื่อให้ได้น้ำมันที่

สามารถแห้งตัวได้และมีหมู่ไฮดรอกซิลอยู่ในโมเลกุล โดยใช้อุณหภูมิ 232°C เวลา 1 ชั่วโมง และใช้แคลเซียม ไฮดรอกไซด์เป็นตัวเร่งปฏิกิริยา จากนั้น นำน้ำมันที่ผ่านการทำปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชันมาสังเคราะห์น้ำมันสไตรีนเตด โดยนำมาทำปฏิกิริยากับ 4,4'-อะโซบิส(4-ไซยาโนเพนตานิอิกแอซิดคลอไรด์) (4,4'-azobis(4-cyanopentanoic acid chloride); ACPC) และสไตรีน รวมทั้งนำมาสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทนจากการทำปฏิกิริยากับโทลิลีนไดไอโซไซยาเนต (tolylene diisocyanate ; TDI) นอกจากนี้ ยังนำมาสังเคราะห์อัลคิเดเรซิน โดยนำไปทำปฏิกิริยากับฟทาสิกแอนไฮไดรด์ ซึ่งจากการทดลองพบว่า อัลคิเดเรซินแห้งตัวช้าที่สุด ในขณะที่น้ำมันสไตรีนเตด มีความหนืดสูงที่สุด ส่วนความอ่อนตัวและความติดแน่นของน้ำมันทั้ง 3 ชนิดดีมาก

ภาณุพันธ์ ผาพันธุ์ [22] ได้สังเคราะห์สารยึดสูตรน้ำชนิดอะคริลิก-อัลคิเดเรซินจากน้ำมันปาล์มที่ผ่านการดัดแปรด้วยน้ำมันทั้ง โดยนำน้ำมันปาล์มมาดัดแปรด้วยปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชันกับน้ำมันทั้งที่อัตราส่วนโดยน้ำหนักเท่ากับ 1:1 โดยใช้โซเดียมไฮดรอกไซด์เป็นตัวเร่งปฏิกิริยา จากนั้น นำน้ำมันปาล์มที่ผ่านการดัดแปรมาทำปฏิกิริยากับกลีเซอรอลและอะคริลิกเรซินที่ประกอบด้วยหมู่คาร์บอกซิลิก และทำให้หมู่คาร์บอกซิลิกของอะคริลิก-อัลคิเดเรซิน เป็นกลางด้วยไดเอทานอลแอมีน ได้เป็นอะคริลิก-อัลคิเดเรซินที่เจือจางได้ด้วยน้ำ โดยอะคริลิก-อัลคิเดเรซินสูตรน้ำทุกสูตร มีลักษณะเป็นของเหลวเหนียว สีเหลือง และสามารถแห้งเป็นฟิล์มได้โดยการอบที่อุณหภูมิ 190°C โดยระยะเวลาการแห้งตัวลดลงเมื่อปริมาณอะคริลิกเรซินเพิ่มขึ้น และเมื่อทดสอบสมบัติของฟิล์ม พบว่า อะคริลิก-อัลคิเดเรซินทุกสูตรให้มีสมบัติทางกายภาพเท่ากับอัลคิเดเรซินทางการค้า มีความทนน้ำและกรดดีเยี่ยม ในขณะที่ความหนืดของฟิล์มเพิ่มขึ้นเมื่อปริมาณอะคริลิกเรซินเพิ่มขึ้น

สำหรับงานวิจัยนี้ เป็นการนำน้ำมันปาล์มมาทำปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชันกับน้ำมันทั้งหรือน้ำมันลินสีด แล้วนำใช้เป็นสารตั้งต้นในการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทน

2.3.1.2 ไดไอโซไซยาเนตและพอลิออล

ไดไอโซไซยาเนตที่นิยมใช้ คือ โทลิลีนไดไอโซไซยาเนต (TDI) ส่วนพอลิออลที่ใช้จะมีหมู่ฟังก์ชันตั้งแต่ 2 ถึง 6 ดังแสดงในตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 ตัวอย่างของพอลิออลที่ใช้ในการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทน

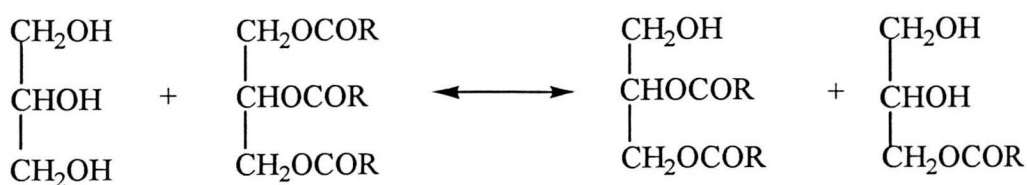
Name	Structure	Functionality
Ethylene glycol	$\text{HOC}_2\text{H}_4\text{OH}$	2
Diethylene glycol	$\text{HOC}_2\text{H}_4\text{OC}_2\text{H}_4\text{OH}$	2
Propylene glycol	$\text{H}_3\text{CCHCH}_2\text{OH}$ OH	2
Glycerine	$\text{HOCH}_2\text{CHCH}_2\text{OH}$ OH	3
Trimethylolethane	$\text{H}_3\text{CC}(\text{CH}_2\text{OH})_3$	3
Trimethylolpropane	$\text{C}_2\text{H}_5\text{C}(\text{CH}_2\text{OH})_3$	3
Pentaerythritol	$\text{C}(\text{CH}_2\text{OH})_4$	4
Sorbitol	$\text{HOCH}_2\text{CH}(\text{OH})\text{CH}(\text{OH})\text{CH}(\text{OH})\text{CH}_2\text{OH}$	6

2.3.2 การสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทน

น้ำมันยูรีเทนสังเคราะห์ได้จากการนำของผสมระหว่างน้ำมันและพอลิออล มาให้ความร้อนที่อุณหภูมิ 230–245°C น้ำมันจะเกิดปฏิกิริยาแอลกอฮอล์ลิซิสเปลี่ยนจากสารประกอบไตรกลีเซอไรด์ เป็นไดกลีเซอไรด์และมอนอกลิเซอไรด์ ซึ่งทำปฏิกิริยาต่อไปกับโทลิลีนไดไอโซไซยาเนตที่อุณหภูมิ 60–80°C โดยหมู่ไฮดรอกซิลในไดกลีเซอไรด์หรือมอนอกลิเซอไรด์ จะเกิดปฏิกิริยากับหมู่ไดไอโซไซยาเนตได้พันธะยูรีเทน

ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นระหว่างน้ำมันกับไตรออลและไดไอโซไซยาเนตในการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทน สามารถแสดงได้ดังนี้ [11]

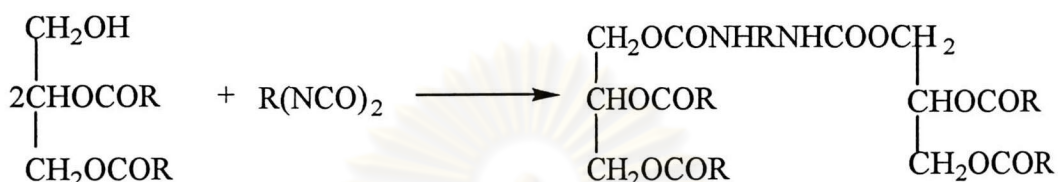

กลีเซอรอล

น้ำมัน (ไตรกลีเซอไรด์)

ไดกลีเซอไรด์

มอนอกลิเซอไรด์

ไดไอโซไซยาเนต

น้ำมันยูรีเทน

2.3.3 กลไกของการเกิดพอลิเมอร์และ การแห้งตัวของน้ำมันยูรีเทน

กรรมวิธีการแห้งตัวของฟิล์มจากการเกิดออกซิเดชัน แบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

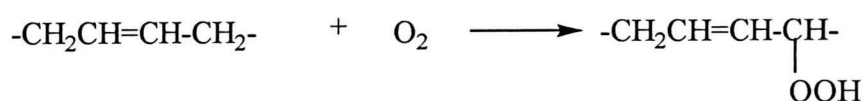
ขั้นตอนที่ 1 : การออกซิไดซ์เอง (autoxidation) น้ำมันรับออกซิเจนเข้ามา เกิดเป็นสารประกอบเปอร์ออกซี (peroxy compounds)

ขั้นตอนที่ 2 : การเกิดฟิล์ม (film formation) สารประกอบเปอร์ออกซีที่เกิดจากขั้นตอนที่ 1 จะทำปฏิกิริยากันเองเกิดเป็นโมเลกุลที่ซับซ้อน ซึ่งเชื่อมโยงกันอยู่ด้วยพันธะปฏุมภูมิ

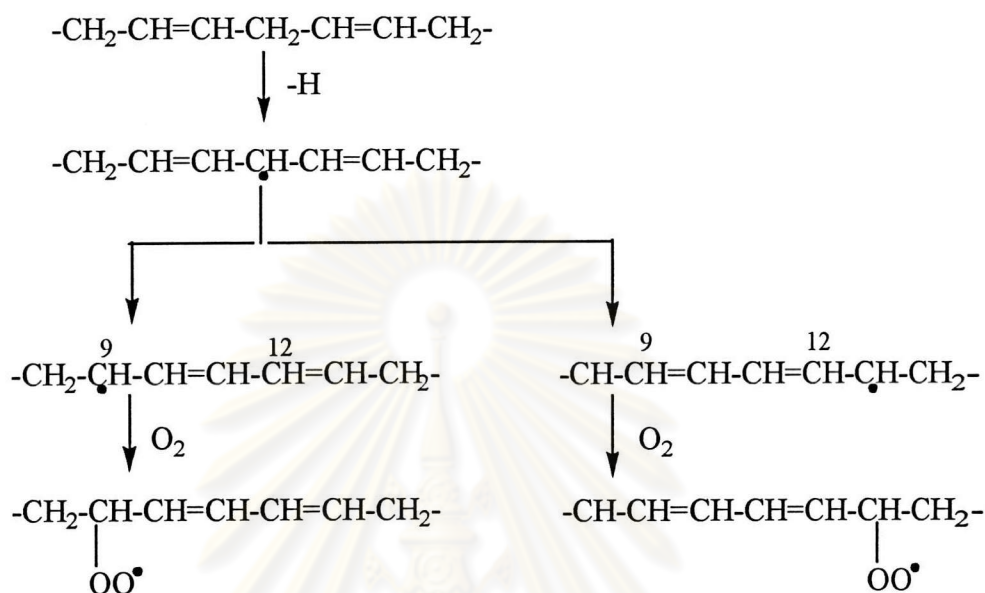
ขั้นตอนที่ 3 : การทิ้งไว้ให้บ่มตัว (aging) ฟิล์มรับออกซิเจนต่อไปอีก แล้วเกิดการสลายตัวเพียงบางส่วน เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ระเหยได้

2.3.3.1 กระบวนการออกซิไดซ์เอง (Autoxidation Process)

ออกซิเจนจะเข้าทำปฏิกิริยาตรงหมู่เมทิลีนที่อยู่ตำแหน่งแอลฟา กับพันธะคู่เกิดเป็นไฮโดรเปอร์ออกไซด์ ดังนี้

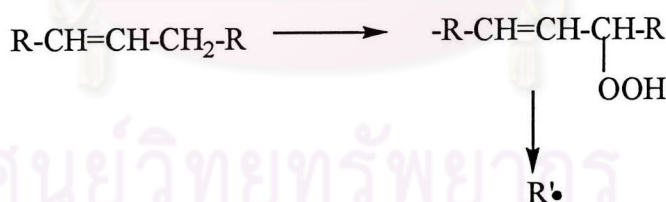

ในกรณีของเมทิลและเอทิลเอสเทอร์ของกรด 9,12-ลิโนเลนิก หลังปฏิกิริยาการออกซิไดซ์ตัวเอง จะเกิดไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ที่มีพันธะคู่ 2 พันธะเป็นแบบพันธะคู่สลับเดี่ยวซึ่งสามารถอธิบายกลไกการเกิดปฏิกิริยาได้ดังนี้

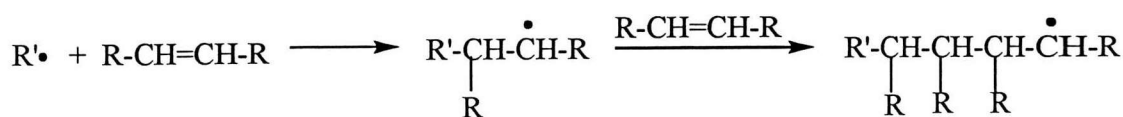

จากการศึกษาจลนพลศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า ปฏิกิริยาการแห้งตัวของน้ำมันเกิดโดยมีกลไกเป็นแบบฟรีเรดิคัล (free radical) ดังนี้

ขั้นเริ่มต้น : น้ำมันทำปฏิกิริยากับออกซิเจน เกิดเป็นเปอร์ออกไซด์ ซึ่งจะสลายตัวให้ฟรีเรดิคัล

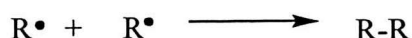

ขั้นแผ่ขยาย : ฟรีเรดิคัลที่เกิดขึ้นจากขั้นเริ่มต้นจะเข้าทำปฏิกิริยาที่พันธะคู่ของโมเลกุลอื่น ๆ ของน้ำมันเกิดเป็นโมเลกุลที่ใหญ่กว่าเดิม โดยมีฟรีเรดิคัลอยู่ที่ปลายโมเลกุล

→ → → ปฏิกิริยาเกิดต่อไปเรื่อย ๆ

ขั้นสิ้นสุด : ฟรีเรดิคัลที่ปลายของโมเลกุลที่ใหญ่ขึ้นจะเข้าร่วมตัวกันเองได้เป็นฟิล์มแห้งแข็งที่มีโครงสร้างแน่นอน

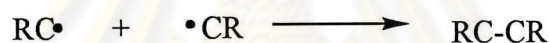

2.3.3.2 การเพิ่มขนาดของโมเลกุลและการทิ้งไว้ให้บ่มตัว

ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ที่เกิดจากขั้นตอนแรกของการแห้งตัวของน้ำมัน จะไม่เสถียรสลายตัวเป็นฟรีเรดิคัล ซึ่งเข้าทำปฏิกิริยากับพันธะคู่ของน้ำมันต่อไปเรื่อย ๆ เกิดเป็นโมเลกุลที่ใหญ่ขึ้นและยึดเหนี่ยวกันด้วยพันธะปฐมภูมิต่าง ๆ กัน

จากการศึกษาการแห้งตัวของน้ำมัน พบว่า โซกรดไขมัน (fatty acid chain) จะเชื่อมเข้าด้วยกัน 3 วิธี คือ

- (1) โดยพันธะคาร์บอน-คาร์บอน (-C-C-) มีมากที่สุด คือ ประมาณ 75% ของพันธะทั้งหมด ปฏิกิริยาการเกิดพันธะแสดงได้ดังนี้

- (2) โดยพันธะอีเทอร์ (-C-O-C-) ปฏิกิริยาการเกิดพันธะชนิดนี้แสดงได้ดังนี้

- (3) โดยพันธะเปอร์ออกไซด์ (-C-O-O-C-) ปฏิกิริยาการเกิดพันธะชนิดนี้แสดงได้ดังนี้

Hartshon J.H. [23] ได้ศึกษากลไกการแห้งตัวในอากาศของอัลคิตที่ดัดแปรด้วยน้ำมันถั่วเหลือง (soya oil) และน้ำมันลินสีดต้ม (boiled linseed oil) ด้วยเทคนิค Time-Lapse Infrared Spectroscopy ซึ่งสามารถประเมินปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นระหว่างการบ่มตัวและลำดับขั้นตอนในการเกิดปฏิกิริยา จากการทดลองพบว่า อัลคิตที่ดัดแปรด้วยน้ำมันถั่วเหลืองและน้ำมันลินสีดต้ม มีกระบวนการแห้งตัวในอากาศอย่างซับซ้อน ซึ่งปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจำนวนมากแบ่งได้เป็น 3 เฟส คือ

ขั้นหน่วง (inhibition) ขั้นเริ่มต้น (initiation) และขั้นการเชื่อมโยง (crosslinking) โดยสารทั้ง 2 ชนิดจะถูกกระตุ้นด้วยออกซิเจนเกิดเป็นเปอร์ออกไซด์ เพียงแต่อัตราการเกิดหรือการสลายตัวและลักษณะตำแหน่งในการออกซิเดชันและการเชื่อมโยงจะแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งอัลคิลที่ดัดแปรด้วยน้ำมันถั่วเหลืองจะใช้เวลาในแต่ละขั้นน้อยกว่าน้ำมันลินสีดต้ม

Falla N.A.R. [24] ศึกษาโครงสร้างของฟิล์มแห้งจากปฏิกิริยาออกซิเดชันได้เอง และการระเหยของตัวทำละลายของอัลคิลที่ดัดแปรด้วยน้ำมันถั่วเหลืองซึ่งมีกรดลิโนเลอิกในปริมาณสูง ด้วยเทคนิค Liquid Chromatography–Mass Spectrometry (LC–MS) Infrared Spectroscopy (IR) และ Gel Permeation Chromatography (GPC) พบว่า ในระหว่างการแห้งตัวจะเกิดการแตกตัวภายในสายโซ่โมเลกุลของกรดไขมัน เกิดเป็นฟิล์มพอลิเมอร์ที่แต่ละหน่วยย่อยมีสูตรทั่วไปคือ $C_{10}H_8O_3$ และมีหมู่คาร์บอกซิล อัลดีไฮด์ และไฮดรอกซิลที่ปลายโมเลกุล

2.3.4 สมบัติและการใช้งานของน้ำมันยูรีเทน

น้ำมันยูรีเทนเป็นที่นิยมอย่างมากในงานวาร์นิชเคลือบพื้น เนื่องจากมีสมบัติที่ดีหลายประการ คือ

1. ทนทานต่อการขีดถู
2. ทนทานต่อสารเคมี และตัวทำละลาย
3. มีความอ่อนตัว ไม่เปราะ
4. มีความแข็ง
5. ทนต่อความชื้น
6. รักษาความเงาของฟิล์มได้ดี
7. การแห้งตัวของฟิล์มเร็ว
8. มีสมบัติการกระจายตัวดี

น้ำมันยูรีเทนมีจุดอ่อนอยู่บ้าง คือ ฟิล์มน้ำมันยูรีเทนที่มีอะโรมาติกไดไอโซไซยานาตเป็นองค์ประกอบ มักจะเหลืองได้ง่ายเมื่อถูกแสงอัลตราไวโอเล็ต อย่างไรก็ตาม สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาการขึ้นเหลืองได้ โดยเตรียมน้ำมันยูรีเทนจากอะลิฟาติกไดไอโซไซยานาต ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูงแทน

นอกเหนือจากงานวารันิชเคลือบพื้น น้ำมันยูรีเทนสามารถนำไปใช้งานทางด้านอื่น ตัวอย่างเช่น น้ำมันยูรีเทนที่มีน้ำมันปริมาณสูงจะใช้เป็นสารยึดในหมึกพิมพ์ เพื่อช่วยให้ผงสีมีสมบัติเปียกและกระจายตัวได้ดี หรือน้ำมันยูรีเทนที่ปราศจากหมู่คาร์บอกซิล สามารถเข้าเป็นเนื้อเดียวกันกับผงโลหะอย่างดีเยี่ยม จึงใช้เป็นสารยึดในซิงกิริชไพรมเมอร์ (zinc-rich primers) และสีบรอนซ์ (bronze paints) เป็นต้น [4]

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทน มีดังนี้

Erciyas A.T. และคณะ [25] ได้ศึกษาการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทนที่ดัดแปรด้วย *Ecballium elaterium* และ *Prumus mahaleb seed oils* ซึ่งน้ำมันทั้งสองอย่างประกอบด้วยกรดไตรอินอิกที่มีพันธะคู่แบบสลับ 3 พันธะ (conjugated trienoic acids) พบว่าระหว่างการสังเคราะห์ไม่เกิดเป็นเจล ทำให้สังเคราะห์ได้ง่าย นอกจากนี้ ฟิล์มจากน้ำมันยูรีเทนที่ได้สามารถแห้งได้เองในอากาศ

Bhabhe M.D. และคณะ [26] ได้นำเทคนิค GPC มาใช้ในการตรวจสอบปฏิกิริยาอินเตอร์เอสเทอร์ฟิเคชันที่เกิดขึ้นระหว่างการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทน ใช้หาน้ำหนักโมเลกุลของพอลิเมอร์ และติดตามการกำเนิดของสารที่เป็นเอสเทอร์บางส่วน เทคนิคดังกล่าวนี้ช่วยให้สามารถบอกได้ถึง การเปลี่ยนแปลงของสารเริ่มต้นและสารที่เกิดขึ้นในปฏิกิริยาขั้นตอนแรก นอกจากนี้ ยังสามารถนำ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากปฏิกิริยาขั้นแรกไปใช้เป็นตัวแปรในปฏิกิริยาขั้นที่สอง เพื่อผลิตน้ำมันยูรีเทนให้มีน้ำหนักโมเลกุลตามที่ต้องการ

Ludwing B.W. และคณะ [27] ได้ศึกษาอิทธิพลของความชื้นสัมพัทธ์ต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาของหมู่ไอโซไซยาเนตที่บริเวณรอยต่อระหว่างฟิล์มกับอากาศ และฟิล์มกับพื้นผิวของวัสดุของสารเคลือบผิวยูรีเทนด้วยเทคนิค Attenuated Total Reflectance Fourier Transform Infrared Spectroscopy (ATR FT-IR) ที่ความชื้นสัมพัทธ์ 0-80% พบว่าปฏิกิริยาระหว่างหมู่ไอโซไซยาเนตกับหมู่ไฮดรอกซิล เป็นอัตราส่วนผกผันกับปริมาณความชื้นสัมพัทธ์ ซึ่งสามารถอธิบายปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นระหว่างน้ำและหมู่ไอโซไซยาเนตจากปรากฏการณ์พลาสติไซเซชันของโมเลกุลของน้ำและตัวทำละลาย

บัวแก้ว เวศบุตร [28] ได้สังเคราะห์น้ำมันยูรีเทนโดยใช้ไกลโคไลซ์โพรดักส์ที่ได้จากการย่อยสลายขวดพลาสติกที่ใช้แล้ว มาทำปฏิกิริยากับน้ำมันถั่วเหลืองและโพลีฮันไดโอะไซยาเนต โดยใช้อัตราส่วนโดยโมลระหว่างหมู่ไฮดรอกซิลต่อหมู่ไอโซไซยาเนตเท่ากับ 1:1 ถึง 1:0.7 จากนั้น นำน้ำมันยูรีเทนที่ได้มาวิเคราะห์หาน้ำหนักโมเลกุล และทดสอบสมบัติของฟิล์มเปรียบเทียบกับน้ำมันยูรีเทนทางการค้า พบว่า น้ำมันยูรีเทนที่เตรียมได้ทุกสูตรมีลักษณะเป็นของเหลวหนืดสีเหลืองอ่อน และมีน้ำหนักโมเลกุลต่ำ และเมื่ออัตราส่วนของหมู่ไอโซไซยาเนตลดลง ความหนืดและน้ำหนักโมเลกุลของยูรีเทนออยล์มีแนวโน้มสูงขึ้น มีระยะเวลาการแห้งตัวของฟิล์มลดลง และฟิล์มที่ได้มีความแข็งและติดแน่นดี มีความทนน้ำและกรดดีเยี่ยม ความทนต่างพอใช้ แต่ความอ่อนตัวและความต้านทานการสึกหรอต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับน้ำมันยูรีเทนทางการค้า

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการสังเคราะห์น้ำมันยูรีเทนจากน้ำมันปาล์มดัดแปร โดยนำน้ำมันปาล์มดัดแปรมาทำปฏิกิริยาแอลกอฮอล์ซิสกับกลีเซอรอล จากนั้น นำผลิตภัณฑ์ที่ได้มาทำปฏิกิริยากับไดไอโซไซยาเนตในอัตราส่วนต่าง ๆ จนได้น้ำมันยูรีเทนที่มีสมบัติเหมาะสมต่อการนำไปใช้งาน พร้อมทั้งเปรียบเทียบสมบัติระหว่างน้ำมันยูรีเทนที่เตรียมได้กับน้ำมันยูรีเทนทางการค้า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย